

Abstrakt

Celem dysertacji, *Metahistoria, etyka, postpamięć. Postmodernistyczna powieść o Holokauście*, jest analiza funkcjonalności postmodernistycznych strategii narracyjnych w opowiadaniu o Zagładzie. Podjęty temat wymaga rozpatrzenia statusu fikcji oraz aspektu estetycznego i etycznego w wybranych polsko- i niepolskojęzycznych powieściach o Holokauście. Rozważania ogniskują się wokół kategorii pamięci (postpamięci), sposobów jej uruchamiania i wynikających z tego konsekwencji dla: kompozycji, języka, organizowania czasu i przestrzeni, a także konstrukcji tożsamości bohaterów.

W literaturoznawczej analizie uwzględniono szeroki kontekst historyczny, kulturowy i filozoficzny. Autorka odwołuje się także do badań nad pamięcią i traumą, teorii widmontologicznej, studiów nad rzeczami i przestrzenią.

Rozprawa składa się z ośmiu rozdziałów. Pierwszy rozdział ma charakter wstępu teoretycznego - prezentuje stan badań nad literaturą Holocaustu, zaznacza istniejące napięcia, wprowadza i wyjaśnia niezbędną terminologię oraz kierunkuje dalsze rozważania. Pozostałe rozdziały poświęcone są ukierunkowanej interpretacji poszczególnych powieści. *Tworci* Marka Bieńczyka i *Płomyki pamięci* Anne Michaels posłużyły do rozpatrzenia relacji między językiem a pamięcią i traumą. Trzeci rozdział dotyczy zaś zjawiska, które określić można jako nakładanie klisz fabularnych, przyczyniające się do komplikowania toku narracji w *Grach w Birkenau* Agnieszki Kłos, *Patrz pod: Miłość* Dawida Grosmana, *Mesjaszu ze Sztokholmu* Cynthii Ozick. Nostalgiczne opowiadania: *Pensjonat i Ptasie ulice* Piotra Pazińskiego oraz *Badenheim 1939* Aharona Appelfelda, którym poświęcony jest kolejny rozdział, prezentują światy nawiedzane przez widma przeszłości. Analiza skupia się na sposobach konstruowania krypt pamięci. *Fabryka mucholapek* Andrzeja Barta i *Wszystko jest iluminacją* Jonathana Safrana Foera, pozwalają określić funkcję przestrzeni w narracji o Zagładzie. Kolejne dwa rozdziały poświęcone są kobiecym narracjom: *Była Żydówka, nie ma Żydówki* Mariana Pankowskiego, *Ślicznotce doktora Josefa Zyty Rudzkiej*. Analiza powieści Pankowskiego przyczynia się do rozpoznania *stricte* literackich zabiegów: pozorowania świadectwa i konstruowania figury ocalonej. Powieść Zyty Rudzkiej pozwala natomiast na wieloaspektowe rozpatrzenie funkcji protezy jako medium pamięci i strategii narracyjnej. Ostatni rozdział, dotyczący *Nocy żywych Żydów* Igora Ostachowicza, rozpatruje ryzykowny zabieg posłużenia się popkulturowym motywem żywego-umarłego, jego funkcjonalność i konsekwencje dla narracji o Zagładzie.

Abstract

The purpose of the dissertation, *Metahistory, ethics, postmemory. The postmodern Holocaust novel*, is an analysis of the functionality of postmodern narrative strategies in a story about the Holocaust. The discussed topic requires consideration of the status of fiction as well as the aesthetic and ethical aspects in selected Polish and non-Polish-language novels about the Holocaust. The considerations focus on the category of memory (“postmemory”), the methods of its activation and the resulting consequences for: composition, language, organization of time and space, as well as the construction of the characters' identity.

The literary analysis takes into account a broad historical, cultural and philosophical context. The author also refers to theory of memory and trauma, hauntology, the “thing” discourse and “spectral turn”.

The dissertation consists of eight chapters. The first chapter is a theoretical introduction - it presents the state of research on Holocaust literature, highlights the existing tensions, introduces and explains the necessary terminology, and guides further considerations. The remaining chapters are devoted to the targeted interpretation of individual novels. *Tworci* by Marek Bieńczyk and *Fugitive Pieces* by Anne Michaels were used to examine the relationship between language, memory and trauma. The third chapter concerns the phenomenon that can be described as the superimposition of fictional films, contributing to the complication of the narrative course in *Gry w Birkenau* by Agnieszka Kłos, *See Under: Love* by Dawid Grosman, *The Messiah of Stockholm* by Cynthia Ozick. Nostalgic stories: *Pensjonat* and *Ptasie ulice* by Piotr Paziński and Aharon Appelfeld's *Badenheim 1939*, to which the next chapter is devoted, present worlds haunted by spectres of the past. The analysis focuses on how to construct the crypt of memory. Andrzej Bart's *Fabryka mucholapek* and *Everything Is Illuminated* by Jonathan Safran Foer, allow us to define the function of space in the narrative about the Holocaust. The next two chapters are devoted to female narratives: *Była Żydówka, nie ma Żydówki* by Marian Pankowski, *Ślicznotka doktora Josefa* by Zyta Rudzka. The analysis of Pankowski's novels helps to recognize the strictly literary efforts: simulating a testimony and constructing a figure of the survivor. On the other hand, Zyta Rudzka's novel allows for a multi-faceted consideration of the function of the prosthesis as a medium of memory and narrative strategy. The last chapter, concerning *Noc żywych Żydów* by Igor Ostachowicz, examines the risky procedure of using the pop culture motif of the living-dead, its functionality and consequences for the narrative about the Holocaust.

